

az alkotmánynak bármilyen más kérdése, egyes esetekben azonban a király ezen jogokat az országgyűlés közreműködése nélkül gyakorolhatja. Ugyancsak a fenti alapon fenntartott felségjogoknak nevezi a kormányzati felségjogok között azokat, amelyek megmaradtak személyes intézkedése számára azokkal szemben, amelyek a királyi szervek hatáskörébe tartoznak.

Rendszertani állásfoglalás, hogy szerző indokolatlannak tartja a szabadságjogoknak az állampolgári jogok között való tárgyalását, mivel azok nem kapcsolódnak az állampolgársághoz, hanem néhány kivétellel az idegenekre is vonatkoznak és inkább a magántevékenység, mint az állami tevékenység körébe tartoznak. A szabadságjogok tehát szerinte csak annyiban szerepelhetnek az alkotmányjogban, amennyiben azok az állami cselekvésnek határait képezik. Erre azonban azt mondhatjuk, hogy ha a szabadságjogok — amelyek egyébiránt alanyi jogokká csak abban az esetben válnak, ha megsértésük esetén az egyes bírói jogvédelmet mozgásba hozhatja — az állami cselekvésnek korlátját képezik, mégsem lehet azokat úgy tekinteni, hogy azok csak az egyesek magántevékenységét szabályozzák, és az állami szervek cselekvését illetőleg ezt nem teszik. Ezért tárgyalandók az alkotmányjogban, mellőzésük nem indokolható és hiánynak tekintendő. Nézetünk szerint az alkotmányjog tanában mégis csak fontosabb hű képet adni arról a sajátos elgondolásról, amely szerint a nemzet a maga állami életét berendezi, ennek az állami életnek alapelveiről és a rendszertani szempont nem érvényesülhet a kép teljességének hátrányára.

A könyv írója úgy látja a magyar alkotmányt, aminő az a valóságban: mind keletkezésében, mind szellemében és jellegében egyaránt egészen magyar, amely a Szent Korona tanában azt a felfogást tárja elénk, hogy az állam a királytól és a nemzettagoktól külön léttel bír, jogi személyiség és a főhatalomnak közjogias felfogásával a patrimoniális felfogású államokat messze felülmuta. Kiemeli, hogy a nemzet közhatalmi szervezetének ez a felfogása még arra is képes volt, hogy századok előtt idegenből átvett jogintézményeinket magyar intézményekké tegye. Ebben az állambelfogásban a ma annyit hangoztatott közösségi gondolat — állapítja meg igen helyesen — nem új találmány, hanem ezeréves hagyomány. Nyomatékosan hangsúlyozza a magyar alkotmány ritka alkalmazkodó képességét, mondván, hogy nincs olyan cél manapság sem, amely rugalmas alkotmányunk keretein belül meg ne volna valósítható; e tekintetben utal arra, hogy felsőházi törvényünk az európai államok között elsőként adott helyet az érdekképviselőnek. Semmi szükségünk sincsen tehát a nemzet lelkével, egyéniségével nem egyező bármiféle külföldi rendszer átvételére, másolására.

Csekegy munkája értékes gyarapodása alkotmányjogi irodalmunknak. Benne alkotmányunknak újszerű meglátása tárul elénk több esetben. A főbb tanok kritikai történetét nélkülözzük ugyan, de a szerző a maga elé szabott keretben feladatát teljes sikerrel oldotta meg. Örömmel fogadnánk természetesen egy nagyobb lélekzetű munkát is, amelyben a tantörténet is helyet foglalhatna.

Balogh Artúr

A BESZTERCEI VÁNDORGYŰLÉS

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület az ezévi vándorgyűlést, mely az Egyesület tizennyolcadik vándorgyűlése volt, Besztercén rendezte meg szeptember 5—7. napján. E vándorgyűlésnek többek között az adott különleges jelentőséget, hogy az EME ez alkalommal találkozott első ízben közvetlenül Beszterce és Beszterce-Naszód vármegye magyarságával. A vándorgyűlés helyét meg-

állapító igazgatóválasztmányi ülésen többen aggodalommal fogadták a Besztercére szóló meghívást, mivel szerintük a város és vármegye magyarsága nem látszott eléggé erősnek egy vándorgyűlés helyi megrendezésére s a háromnapos előadássorozat állandó hallgatóságának biztosítására. Kérdéses volt az is, vajjon a történelmi helyzet megengedi-e 1943. őszén a vándorgyűlés megtartását. Beszterce és vidéke azonban bebizonyította, hogy alaptalan volt minden vele kapcsolatos aggodalom. A helyi rendezés és az előadások látogatottsága megszegyenített minden aggodalmaskodót, az Egyesületet pedig arra figyelmeztette, hogy nincs Erdélynek olyan vidéke, melyet ne volna érdemes fölkeresnie vándorgyűléseivel. A történelmi helyzetet illetőleg Isten iránti hálával kell megállapítanunk, hogy a vándorgyűlés három, illetőleg négy napja csodálatosan nyugodt hangulatban folyt le.

A besztercei vándorgyűlés munkája tulajdonképpen háromirányú volt. Központjában a négy szakosztály közös, tudománynépszerűsítő előadássorozata állott, e mellett folyt aztán egyfelől az Orvostudományi Szakosztály orvosi továbbképző előadás-sorozata, másfelől pedig az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának kezdeményezésére és irányításával a Beszterce-Naszód vármegye területén található köz- és magánlevéltárak számbavételére kiküldött levéltárkutató bizottság munkája.

Ami a négy szakosztály közös előadássorozatát illeti, örömmel állapíthatjuk meg, hogy teljesen a közzétett műsor szerint folyt le. A közönséget természetesen elsősorban a helyi vonatkozású előadások érdekelték, melyek közül egy művészettörténeti, egy nemzetiségi vonatkozású jog- és gazdaságtörténeti, egy pedig természettudományi volt. A három előadás kétségtelenül jó alkalom volt arra, hogy a meglátogatott város és vármegye magyarságát megismertesse ennek a magyar tájnak értékeivel, kérdéseivel, egyáltalán sajátos egyéniségével, s ezzel nemzeti és táji öntudatában elmélyítse, megerősítse. A vándorgyűlés vendégei pedig egy aránylag ismeretlen magyar területnek legalább bizonyos vonatkozásokban való megismerésével gyarapodtak. A többi előadás részben időszerű magyar tudományos kutatások eredményeiről számolt be, részben pedig az egyetemes tudományosság egy-egy fontos és közérdekű kérdését tárgyalta. Az előadássorozattal kapcsolatban hangzott el egy figyelemreméltó vélemény, amely szerint még szervezesebben kellene összekapcsolni a négy szakosztály előadásait, hogy szabadulni lehessen a még mindig tapasztalható lexikonszerűség hibájától. A hallgatóság így is meglepő kitartással hallgatta végig a háromnapos előadássorozatot, s nem egy előadás után élénk vita támadt a közönség körében vagy az előadó körül a felvetett kérdésekről. A közönség túlnyomó részben helybeli volt, részben vidéki és csak egész kis részben voltak messzi vidékekről jött résztvevők. Említésre méltó a város polgármesterének az az intézkedése, amellyel megengedte, sőt egyenesen kívánatosnak tartotta, hogy tisztviselői minél több előadást hallgassanak meg. A vármegye tanfelügyelője pedig a vándorgyűlés minden egyes napjára berendelte a vármegyei tanítóóság egy-egy részét.

Az orvostudományi szakosztály orvosi továbbképző előadássorozata másfél napig tartott, állandóan mintegy ötven résztvevővel. Az előadásokat, akárcsak a négy szakosztály közös előadássorozatának előadásait, részben helyi előadók tartották; egyes előadások után gyakran alakultak ki gyakorlati irányú megbeszélések. A továbbképző előadássorozatot is jellemezte az egységre törekvés; ez ugyan egyelőre csak két előadáscsoporttal sikerült, de már ez az eredmény is biztatás a jövőre nézve.

A levéltárkutató bizottság két és félnapi állandó munkával számbavette a besztercei levéltárakat, meglátogatta a naszódi ma ugyan magánkezelésben

levő, de egyébként állami levéltárat, és lépéseket tett néhány családi levéltár megvizsgálása irányában is. Munkájáról az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának ézevi jelentésében jelenik meg részletes beszámoló.

A vándorgyűlést egy városnézés, két kisebb és egy nagyobb, egéznapi kirándulás, valamint három tervszerűen előkészített esti beszélgetés tette még érdekesebbé és eredményesebbé. A vándorgyűlés vendégeinek egy-egy csoportja szeptember 5-én, hétfőn délután a Besztercehez legközelebb eső magyar faluba, Sófálvára, szeptember 6-án, kedden délután pedig a környékbeli legszébb szász községbe, Jádra látogatott el az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület népművelési szerelvényén. A beszercei városnézés és a két falulátogatás alkalmat nyújtott a város és a környék magyarságán kívül a mellette élő szászszággal és románsággal való közvetlen találkozásra is. Esténként a helybeli hivatali és társadalmi vezetőkkel folytak komoly beszélgetések, amelyeknek során a vendégek képet alkothattak maguknak a város és vármegye általános helyzetéről, nemzetiségi viszonyairól, társadalmi, gazdasági, művelődési kérdéseiről és tevékenységéről. E beszélgetések kézzelfogható közelségbe hozták a vándorgyűlés vendégeihez a mai magyar élet egész sereg olyan tényét és kérdését, amelyekről rendszerint csak kényelmes általánoságokban szeretünk beszélni, nyilatkozni és vitatkozni. A beszélgetések céltudatos irányításával, fegyelmezetttségével sikerült elérni azt, hogy két este valószínűleg a szemünk előtt rajzolódott ki Magyarország egyik vármegyéjének belső életének keresztmetszete. Ezt a képet még teljesebbé tette az a találkozás, mely kezdeményezésünkre a vándorgyűlés vendégei, a helybeli hivatali és társadalmi vezetők és a város nagyszámú és erős öntudatú magyar iparoságával folyt le a vándorgyűlés harmadik estjén. A beszercei magyar iparosok és kereskedők körében a helytálló és minden megpróbáltatást hősiesen kiálló, jól szervezett magyarsággal találkozunk, s az itt lefolyt személyes beszélgetések minden vendég számára feledhetetlen tapasztalatokat, élményeket jelentenek.

A vándorgyűlést követő napon, szeptember 8-án az Egyesület helybeliek bevonásával egynapi természetudományi tanulmányi kirándulást rendezett az 1990 méter magas Kis-Beszterce havasra és az 1440 méter Buba-havasra. Az ötventagú kiránduló-társaság ragyogóan tiszta időben tette meg az utat ezekre a havasi csúcsokra, ahonnan messzi hazai és idegen tájak csodálatosan szép képében gyönyörködhetett a Gyergyói-havasoktól Marosvásárhelyig és a Széplestől az Erdős-Kárpátokig és Bukovináig. A kiránduláson rövid szakelőadás hangzott el főleg a Kelemen-havasok, de egyben az egész Kárpát-vonulat kialakulásáról és rendszeréről.

Végül néhány szót az ünnepélyes külsőségekről. A megnyitó díszülésen, amelyen báró Jósika János elnök elnökölt, a helyi hatóságokon és szervezeten kívül nemcsak az erdélyi magyar csúcsintézmények üdvözölték az Erdélyi Múzeum-Egyesületet, hanem az egész magyar tudományos és szellemi élet legmagasabb szervei is. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem, a Székely Nemzeti Múzeum, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, a Magyar Tudományos Akadémia, a Debreceni Tisza István Tudományegyetem, a Magyar Néprajzi Társaság, a Dunántúli Magyar Közművelődési Egyesület üdvözlötte beszédesen bizonyította azt, hogy a céltudatos és tervszerű erdélyi munkának egyre távolabbi visszhangja támadt, s a munka révén megújulnak és megerősödnek azok a kapcsolatok, amelyek egységessé teszik tudományos és közművelődési életünk csúcsintézményeinek munkásságát a nemzet felemelkedése érdekében. És a magyar csúcsintézmények nemcsak az

Erdélyi Múzeum-Egyesületet üdvözölték meleg szeretettel és igaz tisztelettel, hanem Beszterce és Beszterce-Naszód vármegye magyarságát is, amely kiválóan alkalmasnak bizonyult egy többnapos tudományos és tudományközlő vándorgyűlés vendégül látására és helyi megrendezésére. A helyi rendezőbizottság munkája iránti elismerés jutott kifejezésre abban, hogy a megnyitó díszülés a vándorgyűlés társelnökéül választotta a rendezőbizottság elnökét, *gróf Bethlen Béla* főispánt. A díszülés után a résztvevők megkoszorúzták a Beszterce főterén álló országzászlót, megemlékezve az első és második világháború magyar hőseiről. Délben egyszerű közebed volt, amelyen *gróf Bethlen Béla* főispán pohárköszöntőt mondott a Kormányzó Úrra, *Kelemen Lajos* ny. múzeumi és levéltári főigazgató pedig serlegbeszédben emlékezett meg az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapítójáról, *gróf Mikó Imréről*.

A vándorgyűlés ünnepélyes bezárása alkalmával az Egyesület nevében *dr. Martonyi János* egyetemi tanár, a Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi szakosztály titkára mondott köszönetet a város és vármegye vendégszeretetéért, s egyben összefoglalta a vándorgyűlés tanulságait.

Hogy mit jelentett a vándorgyűlés Beszterce életében, hogy mennyi társadalmi és szellemi erőt mozgatott meg, erre a helyi rendezés részleteredményei mellett a legszebb bizonyíték az az értékes városismertetés, melyet a rendezőség a vándorgyűlés alkalmából adott ki, s amely első ízben foglalja össze ilyen formában a város történetét s a mai Beszterce megismeréséhez legszükségesebb tudnivalókat.

Végül ezen a helyen is köszönetet kell mondanunk a Besztercei Magyar Kaszinónak és a besztercei m. kir. állami gimnáziumnak azért, hogy a vándorgyűlés ünnepeinek, előadásorozatainak és vendégeinek igazi magyar vendégszeretettel rendelkezésre bocsátották három napon keresztül helyiségeiket, s ezzel lehetővé tették az Erdélyi Múzeum-Egyesület vándorgyűlésének a legméltóbb keretek között való megtartását. És köszönetet kell mondanunk a város közönségének is azért a vendégszeretetért, amellyel a vendégeknek családi házakban, vendégszobákban és szállodákban kellemes szállásról gondoskodott. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és vándorgyűlésének minden egyes előadója és vendége számára feledhetetlen lesz az a négy nap, melyet 1943. őszén a magyar tudományosság és közművelődés szolgálatában Besztercén tölthetett.

Nagy Géza

VALENTINY ANTAL

Amilyen szerényen, csendesen tevékenykedett a kolozsvári egyetemi és múzeumi könyvtár szolgálatában, olyan észrevétlen, olyan csendben vonult nyugalmomba a múlt évben negyven évi fáradozatlan munka után *Valentiny Antal*, az Egyetem és a Múzeum könyvtárának igazgatója. Az, hogy hatvanadik életévét csak most, a nyugdíjaztatása utáni esztendőben érte el, mutatja, hogy hosszú szolgálatát szinte gyermek-ifjúként kellett megkezdenie. S ha úgy is vélekednénk, hogy az a munkás negyven év, melyből több, mint két évtizednyi a megszállás nehéz idejére esett, önmagában, mint a köteles hivatali munka négy évtizede nem is érdemelne meg azt, hogy megemlékezzünk róla, egyrészt az a szoros lelki kapcsolat, mely Valentinyt a hivatalos viszonylaton túl munkájához és különlegesen éppen az EME-hez fűzte és fűzi, másrészt az a tudományos munkásság, melyet ő részben az EME céljainak megvalósítása érdekében végzett, elég jogcím arra, hogy legalább futólag megemlékezzünk munkás élete eredményeiről és felemelő, megnyugtató tanulságairól.